

Intense voorstelling over twee koninginnen

THEATER MARIA STUART

Door Toneelgroep Amsterdam **Gezien**
3/12, Antwerpen **Te zien** Stadsschouw-
burg Amsterdam, t/m 31/1

★★★★☆

“Ik ben koningin. Niet u.” Halina Reijn als Maria Stuart zegt het eerst tegen haar tegenstreefster koningin Elizabeth, en later nog een keer rechtstreeks tegen het publiek in de zaal. Ivo van Hoves nieuwste regie bereikt uiteindelijk een intensiteit waardoor we ons inderdaad even allemaal haar onderdanen voelen.

In Schillers koninginnendrama uit 1802 staan de twee muzes van Van Hove tegenover elkaar. Chris Nietvelt is de machtige Elizabeth, die van haar maagdelijkheid haar grootste wapen heeft gemaakt, Reijn is haar tegenstreefster, gevangen gezet wegens hoogverraad, die juist haar vrouwelijkheid inzet als machtsmiddel. Om hen heen hebben ze een imposante roedel acteurs als adjudanten, raadgevers en verraders. Vooral de onstuimige Matteo Simoni valt op als de schimmige intrigant Mortimer.

Van Hove en vormgever Jan Versweyveld maakten een toneelbeeld als een serie schilderijen. Een half doorzichtige wand geeft de acteurs een relatief ondiepe ruimte vooraan op het toneel. In hun strenge, zwarte, moderne kostuums zijn ze minutieus in de ruimte gezet, soms dynamisch als een schuttersstuk van Rembrandt, dan weer verloren als bij Edward Hopper.

De opkomsten van de vorstinnen zijn ook al zo picturaal: eerst zijn ze er niet, dan een korte donkerslag met geluidseffect en daarna lopen ze er alsof ze er de hele tijd al zijn geweest. Majesteit is een functie zonder begin of eind.

De plot draait rond de terdoodveroordeling van Maria door Elizabeth. De Schotse, katholieke Maria is een evident gevaar voor Elizabeth: al haar tegenstanders, onder wie de Franse koning, Engelse rebellen en de paus, zien Maria als brandpunt voor het verzet tegen de Engelse vor-

stin, en bovendien heeft Maria haar eerste man laten vermoorden om later met de moordenaar te trouwen. Maar Elizabeth aarzelt om haar vijand ter dood te brengen. Want wat zal het volk ervan denken? En hoe zit het met haar eigen zielenheil?

In het stuk wisselen scènes met Maria en scènes met Elizabeth elkaar af. Slechts op één moment staan de koninginnen tegenover elkaar. Bij Van Hove wordt dat een catfight in slow motion, een vertraagde choreografie van grijpende handen en vertrokken monden.

De eerste helft van *Maria Stuart* is streng en traag; eerder degelijk repertoire dan sprankelend toneel. Maar na de pauze gaat de voorstelling vliegen, met name in het laatste bedrijf, wanneer met een spectaculaire theatrale vondst de zwarte jurken met netkousen van de koninginnen plaatsmaken voor de prachtig gedetailleerde gewaden die we kennen van hun iconische portretten. De biecht van Maria voor haar terechtstelling – in moderne uitvoeringen wordt die vaak geschrapt – wordt met Reijns tranen een stomp in je maag.

Nietvelt heeft in de voorstelling een korte choreografie, een vliegende handbeweging voor de borst; het bonken van het hart wordt een dubbelzinnig gebaar van weggagen. Anders dan in Van Hoves vorige voorstelling *The Fountainhead* maakt de eenzaamheid van de macht alleen maar slachtoffers.

Simon van den Berg

Chris Nietvelt en Halina Reijn (r).

FOTO JAN VERSWEYVELD